

MODERN STRATEGIES FOR TEACHING STUDENTS OF SPECIALTY “FINE ARTS - DRAWING AND INTERMEDIA” - INTERACTIVE METHODS AND TECHNIQUES

Kostadin G. Mlyachkov

Faculty of Fine Arts, VTU "St. st. Cyril and Methodius", Bulgaria

СЪВРЕМЕННИ СТРАТЕГИИ ЗА ОБУЧЕНИЕТО НА СТУДЕНТИТЕ ОТ СПЕЦИАЛНОСТ „ИЗЯЩНИ ИЗКУСТВА – РИСУВАНЕ И ИНТЕРМЕДИЯ“ – ИНТЕРАКТИВНИ МЕТОДИ И ТЕХНИКИ

Костадин Г. Млячков

*Факултет по изобразително изкуство, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“,
България*

Summary: *Today, real prerequisites are being created for renewal in all spheres of the educational system, which is reflected in the application of new educational technologies. Qualitatively, the role of the teacher is mostly changing - in addition to teaching knowledge and skills, he becomes an organizer, leader and partner in the learning process. This is especially true for the higher education. The goal is to transform the student into a creative thinking and active person. Many of the methodological innovations include the use of interactive teaching methods. Following the traditions and without rejecting the main leading regularities in education, modern strategies - interactive methods and techniques are applied in the "Fine Arts - Drawing and Intermedia" specialty of The Faculty of Fine Arts. An opportunity is created both to "liberate" the artistic process of the students from the use of clichés and "easy solutions" and to activate their creative imagination.*

Keywords: *Interactive Methods and Techniques, Idea Lab, Generation Z, Creative Imagination.*

Резюме: *Днес се създават реални предпоставки за обновление във всички сфери на образователната система, което намира отражение в прилагането на нови образователни технологии. Качествено се променя най-вече ролята на учителя – освен преподаващ знанията и уменията, той става организатор,*

ръководител и партньор в учебния процес. Това важи с особена сила за обучението във висшите училища. Целта е превръщането на студента в творчески мислещ и активен човек. Много от методическите иновации включват използването на интерактивни методи на преподаване. Като се стъпва на традициите и без да се отхвърлят основните водещи закономерности при обучението, в специалност „Изящни изкуства – Рисуване и интермедия” на ФИИ се прилагат съвременни стратегии – интерактивни методи и техники. Създава се възможност както за „освобождение” на художественотворческия процес на студентите от използването на клишета и „лесни решения”, така и за активиране на творческото им въображение.

Ключови думи: *интерактивни методи и техники, лаборатория за идеи, Z поколение, творческо въображение.*

Коренните промени в нашето общество днес създават реални предпоставки за обновление във всички сфери на образователната система, което намира отражение в разработването и въвеждането на нови елементи в съдържанието ѝ и в прилагането на нови образователни технологии, базирани на световния педагогически опит и практика. При тези иновации в организацията на учебно-възпитателния процес качествено се променя най-вече ролята на учителя – основен участник в новата педагогическа реалност. Той не е просто преподаващ знанията и уменията, а организатор, ръководител и партньор в учебния процес (Bordovskaya, Brodskaya, Dandarova et al., 2011). Това важи с особена сила за обучението във висшите училища, в които основна цел е формирането на личността на студента, на способността му за саморазвитие и самообучение, за взаимодействие и сътрудничество. Или казано с други думи – превръщането му в творчески мислещ и активен човек. Затова се търсят, разработват и прилагат съвременни стратегии в обучението. Много от методическите иновации в него включват използването на интерактивни методи на преподаване. С термина „интерактивност” (от англ. *interact* – взаимодействаме си, влияем си) се обозначава способността да се взаимодейства или да се намира в режим на диалог. От което можем да направим извода, че интерактивното обучение като цяло е преди всичко диалогово обучение (Suvorova, 2000), но не толкова като при традиционните методи на обучение – само като взаимодействие „преподавател – студент” или „преподавател – група от студенти (аудитория)”. В допълнение към това, в

интерактивното обучение диалогът се изгражда и като взаимодействие „студент – студент“ (работа по двойки), „студент – група студенти“ (работа в групи), „студент – аудитория (публика)“ (или „група студенти – публика“ – презентация на работата по групи), „студент – компютър“, „студент – произведение на изобразителното изкуство“ и т.н. (Vladimirovna, n. d.). Или изведено по-общо – интерактивните техники са вид информационен обмен между студентите и обкръжаващата ги информационна среда (Gueev, 2006).

Смесването на различни художествени медии при себеизразяването чрез художествен акт и използването на изобразителните средства и похвати на различните видове изобразително изкуство е в основата на обучението на студентите в специалност „Изящни изкуства – Рисуване и интермедия“ на ФИИ. Целта е не само да се реализира подходящ обучаващ процес за професионална подготовка на младите хора за бъдещи художници, но и за оформянето им като личности, които са насърчени да преодоляват бариерата между артист и публика. Това може да се постигне чрез създаване на условия за формиране на критично мислене, творчески действия в общественото пространство и иновативност при изпълнение на визуалното произведение. Конкретизирайки дейностите на творческо-обучаващия процес в специалността, може да кажем, че основополагащи дисциплини са „Рисуване“, „Интермедия“ и „Основи на композицията и анализ на визуалния език“. В най-общ план целта на водещите преподаватели-художници в обучението по „Рисуване“ е то да развива аналитичен, конструктивен подход към действителността – последователно и осмислено овладяване на натурата, без пасивно копиране на външната ѝ форма. Това обуславя и изискването към студентите за творческо отношение при изследване на натурния обект. Считаме, че задачите в учебната програма правят възможно систематичното, постепенно и поэтапно навлизане на младите хора във формално-композиционните, конструктивно-пластичните, техникo-изразните и естетично-образните проблеми. Убедени сме, че тази практическа дейност фактически изгражда нужната изобразителна грамотност на бъдещия художник. От друга страна се знае, че всяка творба на изобразителното изкуство има свое композиционно решение и структура. Затова „Основи на композицията и анализ на визуалния език“ е дисциплина, в която се акцентира върху динамичния процес на композирането, в рамките на който се ражда всяка

художествена творба. Знанието за основните закономерности, принципи и похвати за изграждане на композицията, заедно с изучаването, систематизирането и творческото осмисляне на опита и традициите в изкуството, дават на студентите възможност интерпретативно да осмислят структурата и спецификата на картинното пространство. Особено внимание в обучението по дисциплината се обръща на реалния процес на създаване на художествена творба, който се гради чрез избора на тема, генерирането на идеите, уточняването на сюжета, изграждането на подходящата композиционна структура и избора на нужните за целта изразни средства. Целенасоченото усвояване на този процес създава предпоставки за надграждане и обогатяване на творческото въображение на студентите, като пренасочва мисленето им от илюстративно към художествено-образно и абстрактно. Този вид обучение доразвива способностите им за идейна вариантност и творческа уникалност. А една своеобразна **лаборатория за идеи** за студентите от специалността се реализира на практика чрез дисциплината „Интермедия”. При нея основен обект на изследване са взаимовръзките между различни изразни средства и тяхното преосмисляне в контекста на най-съвременните артистични практики. Важна част от специалната професионална подготовка чрез тези три дисциплини е тяхната тясна интердисциплинарна връзка с други – „Пластична анатомия”, „Перспектива”, „История на изобразителното изкуство”, „Естетика”, „Теория на изкуството”, „Философия”, „История на рисунката” и „Сугестология”.

От краткия анализ на учебния план и програми на специалност „Изящни изкуства – Рисуване и интермедия” е видно, че заложените изисквания като цяло обуславят категоричната възможност за приложение на съвременни стратегии при обучението на студентите. За тази цел е необходима нова учебна организация – иновативен обучаващ процес, при който студентът да стане активната страна. А чрез интерактивния подход се дава възможност на художника-преподавател да използва всички нови методически „инструменти” – така наречените „интерактивни” методи и техники. Тяхното прилагане постига: стимулиране интереса към обучението; повишаване на мотивацията за усвояване на професионалните знания и умения; изграждане на способност за поемане на отговорност; развитие на асоциативно-образното мислене и творческото въображение; провокиране на творческата активност на

обучавания и на креативността му като цяло. Важно е да се подчертае, че за прилагането на интерактивни методи и техники в обучението се изисква както атмосфера на партньорски взаимоотношения между преподаватели и студенти, така и свободна диалогова комуникация – между самите студенти, между тях и интерактивната мултимедия, между обучаваните и обучаващия. При този вид взаимодействие и в резултат от него е възможен обратен процес на повлияване, обогатяване и/или промяна на първоначалното мнение и позиция по определена творческа идея и при двете страни (студенти и художници-преподаватели).

Новите стратегии на преподаване в специалност „Изящни изкуства – Рисуване и интермедия“ са нужни за правилното структуриране и качествено протичане на творческо-образователната дейност на студентите. Освен в контекста на специфичността на съвременното изобразителното изкуство, те се налагат и поради характерния облик на поколението млади хора, които обучаваме. Възможни са проблеми в образователния процес, дължащи се именно на различията между поколенията. Затова познанието за *психологическата характеристика на студентите* от новото за нас поколение, създава предпоставки за проследяване на развитието на мисловните им нагласи и за разбиране процеса на оформянето на професионалната им и житейска позиция. Някои основни открития и изводи в така наречената „възрастова психология“, ни дават възможността да структурираме и конкретизираме съответната психологическа характеристика на нашите студенти. Също така, споделяме мнението на редица западни изследователи, че за откриването на удачни образователни технологии в обучението на съвременните млади хора ще спомогне анализът и разбирането на специфичните черти на всички поколения, съжителстващи през първите две десетилетия на XXI в. Изследователите обособяват като цяло седем категории хора, със свои специфични културни и комуникационни характеристики (Garmidolova, 2014).

Ще дадем конкретен пример с категоризацията на М. Мак Криндъл (M. McCrindle) и Е. Уолфингър (E. Wolfinger) (McCrindle and Wolfinger, 2011). Според тях днес съжителстват следните поколения: на *Старейшините* – родените преди 1925 г.; на *Строителите* – родени от 1930 до 1945 г.; на *Бейбибумърите* – родени от края на Втората световна война до 1965 г.; на *поколение X* – родените от 1965 до 1980 г.; на *поколение Y* – родените в периода 1980-1995 г.; на *поколение Z* – родените в периода 1995-2010 г.; и на най-

младото поколение „Алфа” – на родените от 2010 г. насам. За нас като педагози най-голям интерес на днешния етап представлява така нареченото *Z поколение* – младите хора, които идват да се обучават във ФИИ. Ще направим уговорката, че този термин е най-популярен и масово използван, въпреки различното обозначаване на това поколение от различните изследователи (*Децата на хилядолетието*; *Ехобумърите* – названието е свързано с числеността на поколението и връзката му с бейбибумърите; *Нет поколение*; *Поколение на децата – трофеи*; *Дигиталните деца*; *Поколение dot.com*; *Дигитални аборигени*; *Следващите*, т. е. следващото поколение; *Дигитални туземци* (Garmidolova, 2014)). При периодизацията на *Z* поколението мнението на изследователите също се различава.

Какво е характерното за поколение *Z*? Нашите студенти са родени в един нов за предходните поколения свят и са израснали с интернет, видеоигрите, Фейсбук, Скайп, MTV, iPod-ите, мобилните телефони и т. н. дигитални технологии. Поради това съвременните технологии имат огромно влияние върху техния живот, начин на мислене и поведение. Защото почти цялото им внимание, както и голяма част от интересите им са насочени към социалните мрежи, интернет сайтовете, музикалните видеоклипове, многобройните телевизионни канали, огромното разнообразие от виртуални игри и стратегии. Затова *Z* поколението студенти днес е най-повлияното от съвременните технологии поколение, а това го дистанцира от светогледа на педагозите. Ето защо, когато влязат във ФИИ, младите хора се изправят пред голям междупоколенчески проблем, защото техните преподаватели споделят ценностите на предходно поколение. Те като обучаващи също срещат трудности в усилието си да се адаптират към разбирането за света на своите студенти. Опитните художници и специалисти в областта си са носители на безценен интелектуален и творчески багаж, но парадоксално на този факт пропадта между преподавател и бъдещ художник се задълбочава в синхрон с развитието на технологиите. Това е и причината студентите да изпитват неудовлетвореност от липсата на съвременни форми и методи на обучение – те са *Z* поколение и като такова иновативния учебен процес ще предизвика интереса им и ще ги стимулира за творческа дейност.

Базирайки се на анализа на Р. Берк (R. Berk) от 2009 г., който определя 20 доминантни характеристики на ученето, специфични за *Z* поколението

(Garmidolova, 2014), ще се опитаме да направим съответната психологическа характеристика и да оформим облика на студентите от специалност „Изящни изкуства – Рисуване и интермедия“ в няколко по-общи характеристики. Може да кажем, че те са:

Технически грамотни. Въпреки това младите хора са изправени пред огромно количество информация, което често води до неумение и неразбиране как да я откриват, оценяват, използват или представят. Парадоксален факт като цяло е този, че нашите студенти надценяват способността си да търсят и намират онлайн информация.

Скоростно действащи. Студентите нямат търпение при постигане на целите си и правят всичко бързайки, защото са израснали „с високите скорости“ в дигиталния свят. Обучаващият процес трябва да се нагоди към тази реалност, за да не се загуби интереса от тяхна страна.

Учещи се чрез откривателство. Те придобиват знания и умения най-вече чрез решаването на поставени проблеми, а не чрез словесни напътствия и/или четене. Като представители на Z поколението, студентите ни са преди всичко експериментатори.

Способни да решават много задачи (Multitasking). Студентите ни могат да вършат много неща едновременно, но това се отразява на креативността, гъвкавостта на мисълта и на спонтанността при вземане на решения. Положително влияние оказва смесването на играта и работата в художествено-обучаващия процес, защото това е част от техния стил на живот като цяло.

С неустойчиво внимание. Характерно за тях е, че са индивидуалисти и се затрудняват при съсредоточаването върху определена задача (отново предизвикано от дигитализацията на света, в който живеят). Те искат да постигат резултати веднага. Затова в обучението по специалността трябва да не се насърчават така наречените „лесни постижения“, а да се намира верен подход за провокиране и задържане на интереса на студентите, като път за справяне с тази поколенческа даденост.

Комуникиращи визуално. Като представители на Z поколението, студентите ни са мултимодални и затова обучението трябва да е насочено и към комуникиране с тях чрез различни визуално-познавателни канали, стимулиращи творческото въображение и креативността им.

Нуждаещи се от социална комуникация „лице в лице”. Въпреки че междуличностните връзки са от огромно значение за нашите студенти, те основно се реализират чрез така наречените „социални мрежи”. А това пренебрегване на директното общуване се отразява не само на социалния им живот, но и на тяхната творческа нагласа за изобразителна дейност. Комуникирането на живо или „лице в лице”, днес сякаш не се цени и търси. Въпреки че са „емоционално отворени” и „приемащи разнообразието и мултикултурализма” (Garmidolova, 2014), студентите ни сякаш сами се лишават от живия личен контакт, дори със своя водещ преподавател – предпочитат да „общуват” с него по интернет. А за обучението по изобразително изкуство личният контакт е важна част от цялостния процес на оформянето на творческата личност на бъдещия художник.

Според нас разбирането на тези най-общо изведени характеристики за Z поколението, към което се числят и студентите от специалност „Изящни изкуства – Рисуване и интермедия” е важно, за да се осъществи резултатна комуникация с младите хора и да се реализира успешен учебно-възпитателен процес. Имайки предвид психологическата характеристика на студентите от новото за нас поколение, както и поставените цели на обучаващия процес в специалността, считаме за необходимост прилагането на интерактивен подход в обучението по „Рисуване”, „Интермедия” и „Основи на композицията и анализ на визуалния език”, чрез добре обмислени и заложиени поетапно интерактивни методи и техники. Например:

Задължително условие в обучаващия процес в специалността е иницирането от страна на студентите на *практическото обогатяване на знанията им за съвременните дигитални средства за манипулация и трансформация на изображенията*. Това е едно от новите средства за визуализиране на творческата идея чрез изображения в цифров вид, без да се подценява използването на класически материали, разбира се.

Изискването за креативно мислене при изпълнение на поставените задачи може да се постигне чрез прилагане от страна на художника-педагог на *един от най-популярните интерактивни методи „Мозъчна атака” (Брейнсторминг)*. Водещата роля отново е на студентите, като всеки един от тях има правото да развие своята идея, независимо от това колко странна и неприемлива изглежда за останалите. Така всеки от групата студенти ще е

активиран да представи различно мнение (решение) и ще се генерират нови и оригинални идеи. Мозъчната атака може да се използва и като техника за бързо провокиране на асоциации по дадена тема и за кратко време – развиване на асоциативно-образното мислене.

Изключително полезно приложение за развитие на креативността на студентите може да има и **интерактивният метод/техника за събиране на информация „чрез натрупване” – „Лавина” (Снежна топка)**, вече често прилаган в общообразователните училища. В обучението по рисуване на студентите от специалност „Изящни изкуства – Рисуване и интермедия” тази интерактивна практика може да се приложи като стартиране на дискусия по определен въпрос, проблем или тема. Всеки студент, желателно в предварително уточнена последователност, дава първоначалното си мнение и така информацията се натрупва лавинообразно. Полученият първичен информационен обем е повод за дискусия.

В специализираното обучението по рисуване и интермедия в специалността може да се въведат **практически тематични задачи – „игри” на асоциации**, за да могат студентите да стимулират творческото си въображение. Например реализиране на: композиции, провокирани от спонтанно възникващи асоциации по сходство; композиции, асоциирани с образи от природната или урбанистична среда; композиционни асоциации на тема „Голо тяло”; композиционни асоциации, предизвикани от стимул-слово или стимул-звук; и др.

Използването на **интерактивните дискусийни методи на обучение – дискусия, беседа, обсъждане (конференц)**, допринася за: разрешаване на спорни казуси или противоречия, възникнали в хода на художествено-творческата дейност; изграждане на теза и антитеза; запознаване и осмисляне на творческата идентичност на новите концептуални форми в изобразителното изкуство – така наречените „N-форми”; отстояване на лична творческа позиция и т.н. Това е един вид „учене чрез общуване” и „лице в лице”.

Работата по художествено-творчески проекти (студентски или студентско-преподавателски) води до усвояване на способности за: обсъждане на задачите в екип и вземане на групови решения; разрешаване на конфликтни ситуации; търсене и намиране на компромисни решения; различни роли в рамките на дейностите по художествено-творческия проект; и др.

Работата по проекти има няколко основни етапа, които изискват дейност в екип – избор на темата и целите на проекта, търсене и анализиране на събраната информация, реализиране на художествено-творческата задача и представянето ѝ пред публика. Така студентите ще осмислят и основната характеристика на художественотворческия екип, работещ по определен проект – той е сбор от творчески индивидуалности, обединени в името на една цел. Това обучение като цяло е *проектно-базираното обучение*, при което се „осъществява връзката между дадена учебна цел и действителната комуникативна цел” (Ivanova, n. d.). Знанията и уменията не се получават на готово, а студентите ги конструират сами – обучават се индивидуално, в зависимост от способностите, интересите и предпочитанията си. Преподавателят е в ролята на сътрудник и партньор.

В хода на развитието и на усложняването на задачите в обучаващия процес в специалността е необходимо да се прилагат различни интерактивни методи и техники, които ще подкрепят прилагането на интерактивния подход в обучението по рисуване и интермедия. За да е ефективен съвременният образователен процес и неговите нови стратегии, той трябва да е съобразен със спецификата на Z поколението студенти – техните характеристики, поведение и навици. Така техниките на обучение и съответните практически упражнения могат да бъдат използвани, за да се провокира интелигентността и креативността на младите хора. Интерактивните методи на работа пораждат стимулиращ творчеството микроклимат и предизвикват положително отношение на студентите към обучението. Художникът-преподавател и студентът трябва да имат *равностойно участие* в творческо-образователния процес, дори могат да си разменят ролите. Водещият занятията педагог трябва да *подпомага успешното протичане* на обучението, като импровизира според ситуацията. Изхождайки от естеството на проблематиката, той разполага със свободата сам да прецени как да учи студентите, за да предизвика интереса им и стимулира твореца в тях – това е така нареченото „творчество в творчеството”. Необходимост е и използването на *разнообразни форми на контрол* – съчетаване на контрола от страна на художника-преподавател със самоконтрола и взаимния контрол на студентите. В интерактивната образователна среда студентите трябва да имат възможност сами да избират своя *ритъм на творческа активност*, защото са създадени предпоставки и

възможности за работа върху разнообразни художественотворчески проекти, за индивидуални творчески задачи, самостоятелни и групови творчески изяви.

Обновяването на методичните подходи за преподаване в специалност „Изящни изкуства – Рисуване и интермедия” е процес в постоянно движение и развитие. Налага се извода, че стъпвайки на традициите и без да се отхвърлят основните водещи закономерности при обучението, чрез прилагането на съвременни стратегии – интерактивни методи и техники, създаваме възможност както за „освобождаване” на художественотворческия процес на студентите от използването на клишета и „лесни решения”, така и за активиране на творческото им въображение.

Литература // References

- Bordovskaya, N.; Brodskaya, N.; Dandarova, I. et al. (2011).** *Sovremenne obrazovatelyne tehnologii: ucheb. Posobie (in Russian).* – KnoRus, Moscow, Russia:, 2011, pp. 432. // [Бордовская, Н.; Бродская, Н.; Дандарова, И. и др. *Современные образовательные технологии: учеб. Пособие.* – М.: KnoРус, 2011, с. – 432.].
- Garmidolova, M. (2014).** *Formirane na kulturata na podrastvashtite v obuchenieto po izobrazitelno izkustvo (in Bulgarian).* PhD, V. Tarnovo, Bulgaria, 2014. // [Гърмидолова, М. *Формиране на културата на подрастващите в обучението по изобразително изкуство.* Дис., В. Търново, 2014.].
- Guzeev, V. (2006).** *Osnovy obrazovatelynoy tehnologii: didakticheskiy instrumentariy (in Russian),* Sentyabry, Moscow, Russia, 2006, pp. 192. // [Гузеев, В. *Основы образовательной технологии: дидактический инструментарий.* – М.: Сентябрь, 2006. с. – 192.].
- Vladimirovna, M. (n. d.).** *Interaktivnoe obuchenie v sisteme metodicheskoy rabot shkol (in Russian) // [Интерактивное обучение в системе методической работы школы, автор: Марина Владимировна] <http://xn--i1abnckbmcl9fb.xn--1ai/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%B8/313034/> (Last view: 01.09.2022).*
- Ivanova, N. (n. d.).** *Interaktivnost v obuchenieto. Interaktivni metodi i tehniki (in Bulgarian),* p. 36. // [Интерактивност в обучението. Интерактивни методи и техники, автор: проф. дпн Нели Иванова].
- McCrinkle, M.; Wolfinger, E. (2011).** *The ABC of XYZ: Understanding the Global Generation.* ABN: 99105510772, 2011.

Suvorova, N. (2000). Interaktivnoe obuchenie: nove podhody (in Russian). Uchitely, 2000, - №1. // [Суворова, Н. Интерактивное обучение: новые подходы. // Учитель, 2000, - №1.]

Костадин Георгиев Млячков,
Факултет по изобразително изкуство, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий”

Kostadin Georgiev Mlyachkov,
Faculty of Fine Arts, VTU “St. St. Cyril and Methodius”, Bulgaria
e-mail: kostadin_ml@dbv.bg

INIS SERIES

Онлайн поредица на
интердисциплинарната научна мрежа

Информационно общество

Том 1, 2022

<http://www.math.bas.bg/vt/inis/series/>

Редактори

Галина Богданова, Светослав Косев

Технически редактори

Николай Ноев, Пламен Кондов,
Николина Джановска

Издание на:

Институт по математика и
информатика при Българска академия на
науките, България

С помощта на:

Великотърновски университет
„Св. св. Кирил и Методий“, България

Online Journal of the
Interdisciplinary Scientific Network

Information Society

Volume 1, 2022

ISSN: 2815-4231

Editors

Galina Bogdanova, Svetoslav Kosev

Technical Editors

Nikolay Noev, Plamen Kondov,
Nikolina Dzhanovska

Published by:

Institute of Mathematics and Informatics
at the Bulgarian Academy of Sciences,
Bulgaria

Helped by:

“St. Cyril and St. Methodius”

University of Veliko Tarnovo, Bulgaria